

Μήνυμα Γραμματισμού από τον Ομότιμο Καθηγητή Παιδαγωγικής Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. Γιώργο Τσιάκαλο

Πανδημία: Η αναγνώριση της σημασίας του κριτικού γραμματισμού

Η συγγραφή ενός μικρού κειμένου για τη Διεθνή Ημέρα Γραμματισμού είναι στην εποχή της πανδημίας κάτι διαφορετικό από αυτό που ήταν τα προηγούμενα χρόνια. «Έχει νόημα μια Ημέρα Γραμματισμού σε τέτοιες συνθήκες;» μπορεί να αναρωτηθούν κάποιοι. Η απάντηση είναι: ναι, ιδιαίτερα σε τέτοιες συνθήκες έχει νόημα να μιλήσουμε για τη σημασία του γραμματισμού και για το είδος του γραμματισμού που είναι απαραίτητο.

ΟΥΝΕΣΚΟ

Η ΟΥΝΕΣΚΟ έδωσε τη δική της απάντηση με το θέμα που όρισε για την Παγκόσμια Ημέρα Γραμματισμού: «Γραμματισμός για μια ανθρωποκεντρική ανάκαμψη: Περιορισμός του ψηφιακού χάσματος». Με τον τρόπο αυτό τονίζει την κεντρική σημασία που έχει ο γραμματισμός για την ανάκαμψη σε όλους τους τομείς, ακόμη και σ' αυτόν της οικονομίας. Ταυτόχρονα, υποδεικνύει την ανάγκη να ληφθούν μέτρα για την αντιμετώπιση της ανισότητας μεταξύ πλούσιων και φτωχών σε έναν κομβικό τομέα, εκείνον του ψηφιακού γραμματισμού, καθώς μόνον ο γραμματισμός όλων των ανθρώπων εγγυάται την οικονομική και κοινωνική πρόοδο.

Κριτικός γραμματισμός

Αν όμως ο γραμματισμός εγγυάται την πρόοδο, πώς εξηγείται το γεγονός ότι ειδικά σε σχέση με τον COVID 19 και την αντιμετώπισή του υπάρχουν πάρα πολλοί εγγράμματοι άνθρωποι, ακόμη και ηγέτες κρατών, που αντιδρούν εντελώς ανορθολογικά; Στην προσπάθεια ερμηνείας αυτού του φαινομένου επανήλθε με δυναμικό τρόπο στην επιστημονική συζήτηση και στη δημόσια διαβούλευση η έννοια του κριτικού γραμματισμού, δηλαδή η γνώση και η ικανότητα να κρίνουμε με ασφαλή κριτήρια και να επιλέγουμε τις κατάλληλες πληροφορίες, για να κατανοήσουμε και να ερμηνεύσουμε ένα φαινόμενο που αφορά την προσωπική μας ζωή ή/και την κοινωνία. Ο κριτικός γραμματισμός είναι κάτι διαφορετικό από τους ειδικούς γραμματισμούς, που αναφέρονται σε διάφορες επιστήμες. Αυτός διδάσκεται και μαθαίνεται στην πράξη, στο πλαίσιο κάθε μαθήματος ή κοινωνικής δραστηριότητας και πάντα σε συνεργασία με άλλους. Με τον τρόπο αυτό μαθαίνουμε «να διαβάζουμε τις λέξεις και τον κόσμο» σύμφωνα με τη διατύπωση του Πάουλο Φρέιρε. Οι ισχυροί του κόσμου αντιμετώπιζαν τον κριτικό γραμματισμό πάντα με καχυποψία έως εχθρότητα, όμως σήμερα διαπιστώνουν την ανάγκη του, όταν ακόμη και οι αυτονόητες και σωστές πολιτικές τους βρίσκονται αντιμέτωπες με μαζικά και βίαια ανορθολογικά κινήματα.

Κομένιους, ο πρόσφυγας

Την ιδέα ότι όλοι οι άνθρωποι, χωρίς καμιά εξαίρεση, πρέπει και μπορούν να μάθουν γράμματα τη διατύπωσε ο Κομένιους, ζώντας σε μια από τις πιο ζοφερές περιόδους της Ιστορίας, στον τριακονταετή πόλεμο. Τότε, από τα δεινά του πολέμου και μιας πανδημίας πανώλης αφανίστηκε το 40% του πληθυσμού της Ευρώπης. Ο ίδιος έχασε τη γυναίκα και τα παιδιά του και όλα τα χειρόγραφα των εργασιών του. Ξεριζωμένος από την πατρίδα του, έζησε το μεγαλύτερο κομμάτι της ζωής του πρόσφυγας σε άλλες χώρες. Σ' έναν πρόσφυγα, λοιπόν, οφείλουμε τον θεσμό του γενικού σχολείου και την έννοια του γραμματισμού για όλους.